

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Vanhemmat mukaan

Vanhempien näkemyksiä opiskelutulkkauksesta

Heidi Ruuskanen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

05/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Heidi Ruuskanen	Sivumäärä 25 ja 4 liitesivua
Työn nimi Vanhemmat mukaan – vanhempien näkemyksiä opiskelutulkkauksesta	
Ohjaava opettaja Juha Oksanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Mikko Karinen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millaista on opiskelutulkki ja opiskelutulkkiä käyttävien ja käyttäneiden lasten vanhempien välinen yhteistyö. Lisäksi opinnäytetyössä kartoitettiin haluavatko vanhemmat tulkin joustavan vaihtoehtoisuudesta, mitkä ovat hyviä opiskelutulkkauden järjestämis- muotoja sekä mitä vanhemmat odottivat syksyllä 2010 tapahtuvalta tulkkauspalvelujen muutokselta kunnilta valtiolle. Työ liittyi Opiskelutulkkauden kehittämishankkeeseen, jonka lopputuotteena tehtiin opiskelutulki.fi - internet-sivusto. Tämän opinnäytetyön tuloksia lisätään sivustolle. Sivustolle on koottu tietoa opiskelutulkkaudesta.</p> <p>Aineistonkeruu toteutettiin maaliskuussa 2010 ja haastateltavina oli opiskelutulkkiä käyttäneiden ja käyttävien lasten vanhempia. Opinnäytetyö tehtiin laadullisena ja haastattelut toteutettiin teemahaastateluina. Haastateltavina oli kolme vanhempaa, joiden 17 - 22-vuotiaat lapset käyttivät opiskeluissaan viittomakielentulkkiä. Haastateltavien lapset opiskelivat toisella asteella. Yhdellä haastateltavien lapsista ei ollut vakituista opiskelutulkkiä.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella vanhempien ja tulkkiä yhteistyö on vähäistä toisella asteella. Kuitenkin jokaisen perheen ja tulkin pitää etsiä itselleen sopiva yhteistyön muoto ja määrä. Osa vanhemmista toivoi lisää yhteistyötä pienien palaverien muodossa ja tulkilta lisää aktiivisuutta yhteydenpidossa. Hyvänä opiskelutulkkauden järjestämismuotona pidettiin tiimityöskentelyä, jossa tulkkeja on 2-4 oppilasta kohden. Syksyllä 2010 tapahtuvalta tulkkauspalveluiden valtiolle siirtymiseltä toivottiin Suomen eri alueiden käytäntöjen yhtenäistämistä ja epätasa-arvoisten tulkkauspäätösten poistumista.</p>	
Asiasanat viittomakieli, tulkkaus, vanhemmat, yhteistyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Heidi Ruuskanen	Number of Pages 25 and 4 appendix
Title Vanhemmat mukaan – vanhempien näkemyksiä opiskelutulkkauksesta	
Supervisor Juha Oksanen	
Subscriber and/or Mentor Humanistinen ammattikorkeakoulu, Mikko Karinen	
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to research how interpreters in educational settings and parents co-operate. Also in this thesis was researched when does parents want interpreters to give up in professional confidentiality, what are good arrangements in educational interpreting and what are parents' expectations to interpreting services moving from local authorities to government in fall 2010. Thesis belongs in project of developing educational setting interpreting and its final product was opiskelutulkki.fi – internet site. The conclusions of this thesis will be added on the sites. In the sites you can find information about educational interpreting.</p> <p>Material for the study was collected in March 2010 and the research was done by interviewing parents whose children are using or have used interpreter in educational settings. Thesis was made as a qualitative research and the interviews were done as a theme interviews. Interviews were made to three hearing parent whom children age 17-22 were using sign language interpreter in their studies. Children were studying in high school and in vocational settings. One of the children did not have permanent interpreter.</p> <p>With the results of the study it can be stated that there is small amount of co-operation between parents and interpreters. Still every family and interpreter has to seek the appropriate amount and form of co-operation. Some of the parents hoped more co-operations by small meetings and more activity from interpreter. Parents thought that team with 2-4 interpreters per student s good arrangement in educational settings. Interpreter services moving to government was expected to equalize policy in different areas of Finland and also equal decisions to interpreting applications.</p>	
Keywords sign language, interpreting, parents, co-operation	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 OPISKELUTULKKAUS	6
2.1 Yleistä opiskelutulkkauksesta	6
2.2 Opiskelutulkin rooli	8
2.3 Opiskelutulkkaukset ja vanhemmat	9
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	10
3.1 Tutkielman tarkoitus	10
3.2 Tutkimusmenetelmät	11
3.3 Aineiston keruu	12
4 VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ OPISKELUTULKKAUKSESTA	14
4.1 Haastateltavien taustatiedot	14
4.2 Yhteistyö ja sen tarpeellisuus	14
4.4 Tulkin vaitiolovelvollisuus	16
4.5 Tulkkauksen järjestämisuodot	17
4.5 Tulkkipalveluiden siirtyminen kunnilta valtiolle	18
4.5 Kokemuksia opiskelutulkkauksesta	19
5 TULOSTEN TARKASTELUA JA POHDINTA	20
LIITTEET	26

1 JOHDANTO

Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa kiinnostuin opiskelutulkkauksesta. Viimeisenä opiskeluvuotena suuntauduin tulkkaukseen ja keskityin suuntautumisessani opiskelutulkkaukseen. Halusin liittää opinnäytetyöni suuntautumiseeni, joten kysyin Opetustulkkikeskus Oton projektityöntekijä Helmi Koukalta mahdollisia opinnäytetyöaiheita. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa oli meneillään Opiskelutulkkauksen kehittämishanke, joka alkoi vuonna 2007 ja päättyi 2009 joulukuussa. Hankkeen lopputuotteena tehtiin opiskelutulkki.fi- sivusto, jonne koottiin hankkeen aikana selvitettyt opiskelutulkkaukseen liittyvät asiat. Opinnäytetyöni on tilaustyö kyseiselle hankkeelle. Opinnäytetyöni tuloksia lisätään sivustolle työni valmistuttua. Sivustolta löytyy tietoa oppilaitoksille, tulkeille, tulkkauspalveluiden käyttäjille ja muille asiasta kiinnostuneille. Hankkeeseen tehtiin myös muita opinnäytetöitä ja omani tuo yhden uuden näkökulman lisää opiskelutulkkaukseen.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia vanhempien ajatuksia opiskelutulkkauksesta. Kartoitin heidän kokemuksiaan opiskelutulkkaukseen liittyvistä asioista, muun muassa yhteistyöstä tulkin kanssa ja tulkkauksen järjestämisestä. Annoin vanhemmille mahdollisuuden kertoa ideoita ja parannusehdotuksia, jotka voisivat kehittää opiskelutulkkausta. Aiheesta ei ole tehty aiemmin tutkimusta, ja oli mielenkiintoista selvittää vanhempien ja tulkkien yhteistyötä. Aihe auttaa tulkkausala kehittämään toimivia tapoja ja soveltamaan saatua tietoa käytännön tilanteisiin. Internet-sivuston kautta tulokset tulevat luettaviksi palvelujen tuottajille ja käyttäjille.

Tutkielmani tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Paljonko tulkit ja vanhemmat tekevät yhteistyötä ja onko yhteistyö tarpeellista?
2. Haluavatko vanhemmat tulkin joustavan vaitiolovelvollisuudesta?
3. Mitkä ovat hyviä tulkkauksen järjestämisuotoja?
4. Mitä vanhemmat odottavat tulkkipalveluiden siirtymiseltä kunnilta valtiolle?

Tutkielmassani kerron kappaleessa kaksi opiskelutulkkauksesta yleisesti sekä vanhempien näkökulmasta. Kappaleessa kerron myös tulkin roolista opiskelutulkkauksessa. Kappale kolme on opinnäytetyön toteutuksesta. Kerron siinä valitsemastani tutkimusmenetelmästä ja aineiston keruusta. Neljäs kappale on tutkielman tuloksia, joita avaan tutkimuskysymysteni kautta. Viidennessä kappaleessa tarkastelen tuloksia ja pohdin opinnäytetyöni toteutumista.

2 OPISKELUTULKKAUS

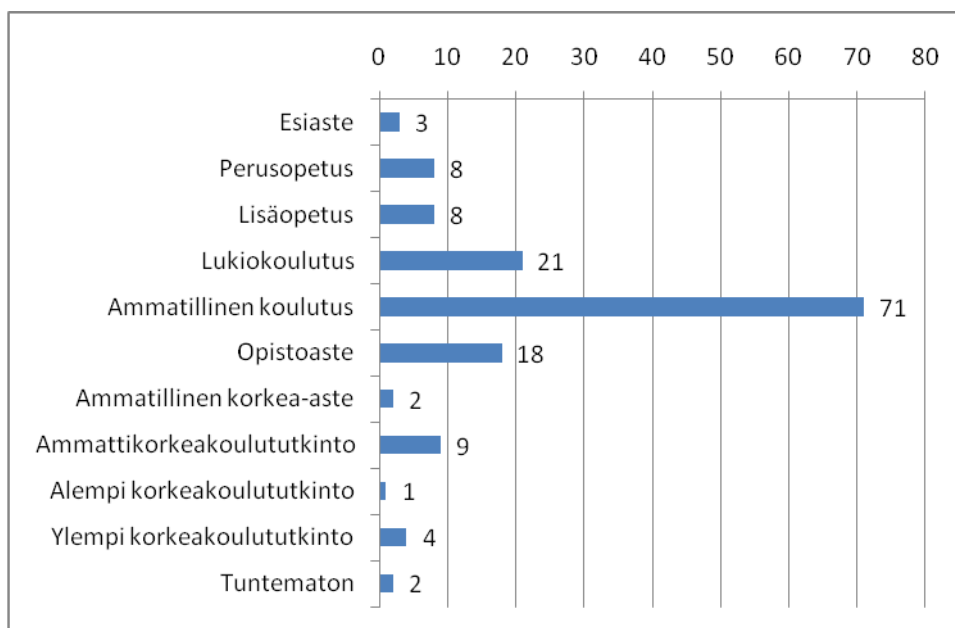
Opiskelutulkkaus on alana laaja ja voi käsittää mitä vain oppimiseen liittyvää toimintaa. Jokainen opetus-oppimistilanne voi olla opiskelutulkkauksilanne (Seal 1998, 6.) Vammaispalvelulain asetuksen mukaan opiskeluun liittyvät tulkkauspalvelut tulee järjestää siinä laajuudessa kuin kuulovammainen henkilö välttämättä tarvitsee niitä selviytyäkseen opinnoistaan (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380). Laki ei määrittele tarkasti mitä termi opiskelutulkkaus pitää sisällään. Opinnot voivat tarkoittaa lapsen opiskelua peruskoulussa tai työssäkäyvän jatkokoulutusta työn ohessa. Laki turvaa tulkkausta tarvitsevan henkilön oikeudet riippumatta opintojen alasta tai koulutusasteesta.

2.1 Yleistä opiskelutulkkauksesta

Viittomakielentulkkauksen alalla juuri opiskelutulkkaus on ollut nopeimmin kasvava tulkkauksen laji (Frishberg 1990, 102). Kuuroja opiskelijoita alettiin integroida kuuleviin luokkiin (Seal 1998, 1), jolloin he tarvitsivat tulkin pystyäkseen opiskelemaan puhuvan opettajan johdolla. Nykyään oppilaitokset haluavat palata ammattitaitoisen ja koulutetun opiskelutulkin. Opiskelutulkkauksen alkuaikoina tulkkina saattoi olla kuka vain viittomakieltä osaava. Oppilaitokset myös ymmärtävät opiskelutulkin ja viittomakielisen opettajan roolien erot ja heidän erilaiset vastuualueensa. (Seal 1998, 4.) Opiskelutulkkausta tarvitsevien määrä

kasvoi suuresti 80-luvulla. Silloin tulkkausta tarvitsevien määrä nelinkertaistui kahdestakymmenestä kahdeksaankymmeneen. Opiskelutulkkeja ei kuitenkaan löytynyt vastaavaa määrää ja nykyäänkään kaikille tulkkausta tarvitseville tulkkia ei löydy. (Keltanen 1998, 5; Thurén 2010.)

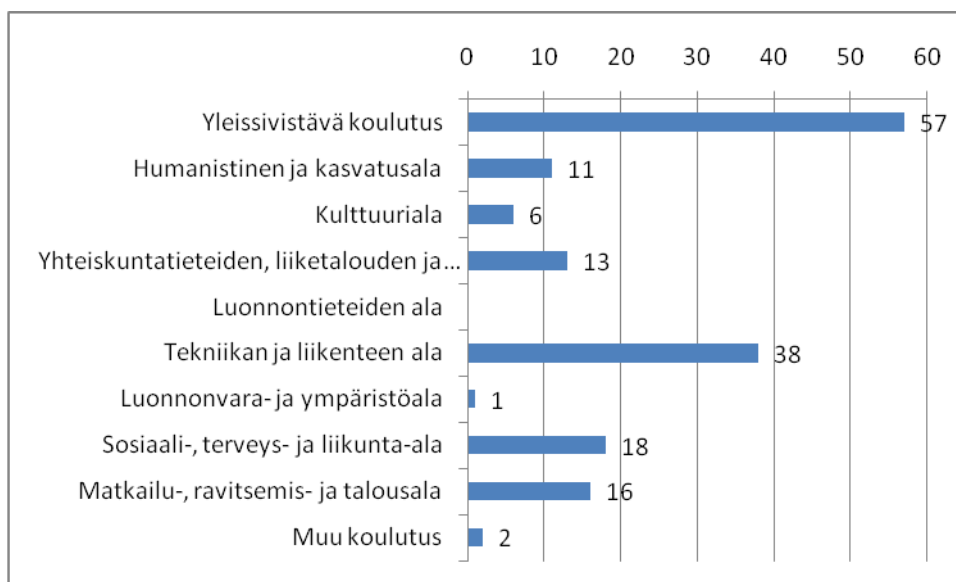
Syksyllä 2009 tilastoituja opiskelutulkin käyttäjiä oli yhteensä 164. Kaksi opiskelijaa jäi ilman tulkkia ja kahdella opiskelijalla tulkkaus toteutui osittain. Tulkkausta käyttävät opiskelijat ovat tilastoitu koulutusasteittain (kuva 1). Suurin osa opiskelutulkkausta käyttävistä opiskelijoista opiskeli ammatillisessa koulutuksessa (71 opiskelijaa), toiseksi suurin ryhmä oli lukiokoulutuksessa (21 opiskelijaa). Opiskelutulkkausta järjestettiin myös muilla koulutusasteilla, paitsi ammatikoulun jatkotutkinnoissa, lääkäreitten erikoistumiskoulutuksessa, lisensiaatin-tutkinnossa ja tohtorin tutkinnossa. Kahden opiskelutulkkausta käyttävän koulutusaste oli tuntematon. Opiskelutulkkeja syksyllä 2009 oli yhteensä 174. (Thurén 2010.)



Kuva 1. Opiskeluissaan tulkkia käyttäneiden opiskelijoiden lukumäärät koulutusasteittain (vrt. Thurén 2010).

Suomessa opiskelutulkkausta järjestettiin syksyllä 2009 kaikilla koulutusaloilla lukuun ottamatta luonnontieteitä (kuva 2). Eniten tulkkausta käyttäviä opiskelijoita oli yleissivistävässä koulutuksessa. Muita suurimpia aloja olivat tekniikan ja

liikenteen ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Opiskelutulkkauksista käyttäneiden opiskelijoiden muita koulutusaloja olivat humanistinen ja kasvatustieteiden ala, kulttuuriala sekä luonnonvara- ja ympäristöala. Kaksi opiskelijaa opiskeli jotain muuta alaa ja kahden opiskelijan alaa ei tiedetty. (Thurén 2010.)



Kuva 2. Opiskeluissaan tulkkia käyttäneiden opiskelijoiden lukumäärät koulutusaloittain syksyllä 2009 (vrt. Thurén 2010).

2.2 Opiskelutulkin rooli

Tulkin rooli opiskelutulkkauksessa vaihtelee riippuen koulutusasteesta. Opiskelutulkin rooli perusasteella on ongelmallisempi kuin muissa tulkkaustilanteissa, koska tulkki työskentelee lasten kanssa. (Frishberg 1990, 103.) Viittomakielen tulkkien ammattieettiset säännöt (liite 1) ovat tehty ajatellen aikuisia asiakkaita, joten tulkki joutuu joustamaan säännöistä ollessaan lapselle tulkkina (Suomen viittomakielen tulkit ry 2010). Ensimmäisellä asteella opiskeleva lapsi pitää opettajaa ja tulkkia samanlaisina aikuisina eikä osaa erotella heidän roolejaan. Tulkikoulutuksessa lapselle tulkkaus tulee ottaa huomioon ja järjestää koulutusta lapsen kehitysvaiheista. (Humphrey&Alcorn 2007, 329; Seal 1998, 47.) Lapsen kasvaessa muutokset hänen kognitiivisessa, lingvistisessä ja sosiaalisessa kehityksessään muuttavat myös tulkin roolia ja vastuuta (Seal 1998, 47). Syksyllä

2009 esiopetuksessa ja perusasteella opiskelevia tulkinkäyttäjiä oli yhteensä 11. Määrä on noussut muutamalla opiskelijalla, muutamana aiempänä vuonna esiopetuksessa ei ollut yhtään tulkinkäyttäjää. (Thurén 2010.) Siirryttäessä ylemmille koulutusasteille tulkin rooli muuttuu ja tulkinkäytöstä kannattaa tiedottaa oppilaille. Sopivin henkilö tähän on kuuro aikuinen, joka kertoo tulkinkäytön periaatteista, säännöistä ja etiikasta oppilaalle, luokalle tai koko koululle. (Seal 1998, 106-107.)

Alemmilla koulutusasteilla tulkin kannattaa sopia selvät säännöt esimerkiksi vaihtolovelvollisuudesta. Sääntöjen sopimisessa on tärkeää puhua kaikkien osapuolten kanssa yhdessä. Keskustelussa oppilaan, opettajan sekä lapsen vanhempien kanssa päätetään milloin tulkin pitää joustaa vaihtolovelvollisuudestaan. (Frishberg 1990, 106).

Opettaja saattaa olla epävarma tulkin roolista luokassa. Jos opettaja olettaa tulkin olevan osa opetushenkilökuntaa ja tulkki ajattelee itseään opetuksen ulkopuolisena, ongelmia voi syntyä. Tulkki voi tehdä tiukan rajan selväksi eikä osallistu opetusryhmän keskusteluihin opiskelijasta tai omasta työstään. Kuitenkin tulkki saattaa olla ainoa, joka voi antaa opettajalle tietoa opiskelijan kyvystä ottaa kieltä vastaan ja kuinka opiskelija osallistuu muuhun luokan toimintaan. Opiskelutulkin olisi suotavaa osallistua opetusryhmän palaveriin, mutta keskittyä vain tulkkaukseen ja kielellisiin aiheisiin. Näissä palaverissa tulkki voi myös kertoa työnsä vaatimuksista, esimerkiksi hyvistä työolosuhteista ja ennakkomateriaalin tärkeydestä. Tulkin ei kuitenkaan pidä tuoda esille tulkkaukseen kuulumattomia mielipiteitään opiskelijasta. (Humphrey ym. 2007, 335-336.)

2.3 Opiskelutulkkaukset ja vanhemmat

Opiskelutulkkauksen tutkimuksissa ja kirjallisuudessa vanhemmista mainitaan hyvin vähän. Vanhempainilloissa kuuron lapsen kuurot vanhemmat voivat haluta tulkikseen saman tulkin kuin heidän lapsellaan on. Näin he saavat samanlaisen tulkkaukokokemuksen kuin heidän lapsensa. Voi myös olla, että vanhemmat haluavat vanhempainiltoihin tulkin, jolla ei ole kontaktia heidän lapseensa, ja

opiskelutulkki halutaan paikalle osana opetusryhmää. Vanhemmat voivat myös soittaa tulkille ja kysellä häneltä lapsen opiskeluun liittyviä asioita. Tulkin tulisi ohjata kyselyt lapsen opettajalle, koska tulkki on vaitiolovelvollinen lasta koskevissa asioissa. On tehty myös ohjeita, kuinka kohdata tyytymättömiä vanhempia, jos he syyttävät tulkkia lapsen huonosta koulumenestyksestä tai ettei lapsi saa kaikkea informaatiota. Tällaisessa tapauksessa kommunikointi on tärkeää. Asian hoitaja ei saa ala-arvioida tai vähätellä vanhempien huolta lapsensa opiskelun sujumisesta. (Seal 1998, 40, 75-77.)

Opiskelutulkkaukseen liittyvät tutkimukset keskittyvät tulkin ammattitaitoon, mutta eivät mainitse yhteistyötä, joka on yksi tulkin ammattitaidon osa-alue. Kirjallisuudesta löytyy kuitenkin toiveet tulkilta asiakkaalle, asiakkaalta tulkille ja myös ohjeistus kuuron tai kuulovammaisen lapsen vanhemmille. Listassa on painotettu koulun ja vanhempien välistä yhteistyötä, mutta kirjassa ei mainita tulkin ja vanhemman yhteistyötä. (Winston 2004, 38.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyössäni tavoitteinani oli selvittää paljonko tulkit ja vanhemmat tekevät yhteistyötä ja onko yhteistyö heidän mielestään tarpeellista. Selvitin myös haluavatko vanhemmat tulkin joustavan vaitiolovelvollisuudesta ja mitkä ovat hyviä tulkkauksen järjestämismuotoja. Kartoitin vanhempien ajatuksia tulevaisuudesta ja mitä haastateltavat vanhemmat odottavat tulkkipalveluiden siirtymiseltä kunnilta valtiolle. Tässä kappaleessa kerron tutkielman toteutuksesta ja valitsemastani tutkimusmenetelmästä.

3.1 Tutkielman tarkoitus

Koska tavoitteeni oli kerätä vanhemmilta kokemuksia ja ideoita, päätin tehdä tutkielman haastattelujen avulla. Haastattelumuodoksi valitsin teemahaastatte-

lun, josta kerron seuraavassa kappaleessa. Haastattelupyynnön kohdistin vanhempiin, joiden lapset ovat käyttäneet tai käyttävät opiskelutulkkia (liite 2). Haastateltaviksi ilmoittautui kolme kuulevaa vanhempaa, kaksi äitiä ja yksi isä. Olin varautunut tekemään haastattelun myös viittomakielellä, mikäli viittomakielinen vanhempi olisi ilmoittautunut haastateltavaksi. Kaksi haastateltavaa oli samasta perheestä, mutta käsittelen heitä tässä tutkielmassa erillisinä yksilöinä, koska heidän vastatuksensa erosivat toisistaan. Haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2010. Yksi haastatteluista oli kasvokkain ja kaksi haastattelua tehtiin puhelimitse. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin. Koska tavoitteenani oli selvittää todellisen elämän tapahtumia, tutkielma toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena. Vanhempien ajatuksia ja näkemyksiä opiskelutulkkauksesta ei ole ennen selvitetty, joten laadullisen tutkimuksen pyrkimys paljastaa tosiasioita toteutuu. (Hirsjärvi 1997, 157.)

3.2 Tutkimusmenetelmät

Keräsin aineistoa tutkielmaani haastattelemalla vanhempia. Haastattelumuotona oli teemahaastattelu, johon olin valmistellut kysymysrunгон (liite 3). Haastateltavat eivät tienneet kysymyksiä etukäteen, mutta he tiesivät aiheet, joista tulin haastattelussa kysymään. Haastattelu kannattaa, kun kyseessä on aiemmin kartoittamaton alue, halutaan antaa haastateltavalle mahdollisuus kertoa vapaasti itseään koskevia seikkoja ja jo ennalta tiedetään vastausten olevan monitahoisia ja moniin suuntiin viittaavia. Teemahaastattelu etenee tiettyjen ennalta määrättyjen teemojen perusteella yksittäisten kysymysten sijasta. Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua, mutta se ei kuitenkaan ole täysin vapaa kuten syvähaastattelu. Sopiva haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta. Haastateltavia pitää olla aina niin monta kuin on välttämätöntä tiedon saamiseksi. (Hirsjärvi&Hurme 2001, 35, 48, 58.)

3.3 Aineiston keruu

Tutkielmani aihetta ei ollut tutkittu aiemmin ja tiesin, että vanhemmilla on eriäviä mielipiteitä esimerkiksi hyvästä yhteistyön määrästä. Opinnäytetyöhöni paras haastattelumuoto oli teemahaastattelu, koska haastateltavien määrä oli pieni ja aihealue kartoittamaton. Haastattelut olivat keskustelunomaisia valituista teemoista ja pystyin tarkentamaan vastauksia lisäkysymyksiä tekemällä. Haastattelumuotoa valitessani pohdin haastateltavien kokemusten mahdollista laajuutta; en tiennyt millä koulutusasteella haastateltavien lapset opiskelivat. Teemahaastattelu antoi näin laajat mahdollisuudet muokata kysymyksiä ja tehdä kullekin koulutusasteelle sopivia lisätarkennuksia.

Tein alustavan hahmotelman kysymyksistä tutkimukseni teemojen perusteella ja tarkensin niitä ohjaajiltani saamien neuvojen avulla. Hahmottelemieni kysymysten lisäksi tein haastatteluissa erilaisia lisäkysymyksiä, joita ei ole kirjattu liitteenä olevaan hahmotelmaan. Tein esimerkiksi kysymyksiä koulupaikan saantiin liittyen, oliko haastateltavien lapsilla ollut esimerkiksi pääsykokeita. Lisäkysymyksillä sain syvennettyä haastateltavien kertomaa tietoa. Jouduin myös kysymään lisää ja tarkentamaan, jos en ymmärtänyt vastausta aiempaan kysymykseen. Kysymykset myös muotoutuivat haastateltavan lasten koulutusasteen mukaan, esimerkiksi toisella asteella vanhempainiltoja on harvemmin tai ei ollenkaan, kuin ensimmäisen asteen koulutuksessa.

Etsin haastateltavia vanhempia avoimella haastattelupyynnöllä (liite 1), jonka lähetin Kuurojen Lasten Vanhempien Liitto Ry:lle ja sen alueyhdistyksiin sekä 15 eri tulkikeskukseen joulukuussa 2009. Olin varautunut lähettämään haastattelupyynnön useaan kertaan. Kun haastateltavia oli ilmoittautunut vain yksi, otin yhteyttä puhelimitse Kuurojen lasten vanhempien liiton alueyhdistyksiin, ja haastattelua mainostettiin Facebookissa Opiskelutulkki.fi-sivulla, koska työni kuuluu Opiskelutulkkauksen kehittämishankkeeseen. Olin varautunut haastateltavien vähyyteen, joten haastattelupyynnössä etsin opiskelutulkausta käyttävien tai käyttäneiden lasten vanhempia, jotta kohderyhmä olisi laajempi. Haastattelut ilmoittautuivat minulle tammi- ja maaliskuussa. Teemahaastattelut toteu-

tettiin maaliskuussa 2010 ja haastattelut kestivät puolesta tunnista vajaaseen tuntiin.

Haastattelut poikkesivat toisistaan ajallisesti ja toteutustavoiltaan. Ensimmäisessä haastattelutilanteessa oli mukana haastateltavan ja minun lisäksi kaksi henkilöä. Haastattelu tapahtui työpäivän keskellä ja haastateltavalla oli mukana kaksi harjoittelijaa. Haastateltava ehdotti itse, että he olisivat paikalla haastattelun ajan. Ensimmäinen haastattelu kesti puoli tuntia ja se nauhoitettiin. Kaksi seuraavaa haastattelua tapahtuivat puhelimen välityksellä ja ne myös tallennettiin nauhoittamalla. Hirsjärven ym. (2001, 64) mukaan ennen puhelinhaastattelua kannattaa soittaa kerran ja sopia haastattelun ajankohta. Samalla haastateltava voi esittää haastatteluun liittyviä kysymyksiä. Viimeiset haastattelut olivat pidempiä, toinen haastattelu oli 40 minuuttia ja viimeinen lähes tunnin mittainen. Ennen haastatteluja kerroin nauhoittavani haastattelut, jotta analysointi on helpompaa. Kerroin myös haastattelujen olevan anonyymejä, esimerkiksi paikkakuntaa ei mainita opinnäytetyössäni. Haastattelujen litteroinnin jälkeen tapahtui nauhojen tuhoaminen, josta kerroin myös haastateltaville ennen haastattelua.

Haastateltavat eivät olleet nähneet hahmottelemiani kysymyksiä, mutta tiesivät haastattelun aihealueet. Haastattelu aloitettiin taustatietojen keräämisellä, jonka jälkeen siirryttiin tulkkauksen järjestämiseen ja yhteydenpitoon. Lopuksi kysyin vanhempien ajatuksia tulevasta tulkkauspalvelujen siirtämisestä valtiolle ja yleisiä vinkkejä muille samassa tilanteessa oleville vanhemmille.

Haastattelujen jälkeen tein litteroinnit nauhoja kuunnellen. Litteroituina haastattelusivuja kertyi yhteensä 27. Litteroinnin jälkeen jaoin vastaukset teemoihin. Tein teemajaottelun haastattelupohjan ja tutkimuskysymysten avulla, jolloin pystyin nostamaan aineistosta vain tutkielmani kannalta keskeisimmät asiat esille. Teemoittelun jälkeen luin vielä litteroinnit läpi muutaman kerran tarkistaakseni, että olin poiminut kaikki tärkeät asiat haastatteluista.

4 VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ OPISKELUTULKKAUKSESTA

Kappaleessa avaan haastattelujen materiaalia tutkimuskysymysteni mukaan. Haastateltavia kuvaan nimillä A, B ja C ja haastateltavien lapsiin viittaen opiskelijoina tai nuorina. Tulosten seassa on suoria sitaatteja haastatteluista. Sitaa-teista olen poistanut tunnistamista helpottavat nimet ja paikkakunnat sekä muut-tanut murteet yleiskieleksi.

4.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin kolmea vanhempaa, joiden lapset ovat käyttävät opiskeluissaan viittomakielentulkkia. Kaksi haastateltavista oli saman perheen isä ja äiti ja kol-mas haastateltava oli eri perheen äiti. Käsittelin haastateltavia opinnäytetyössä-ni erillisinä yksilöinä, vaikka kaksi haastateltavaa oli samasta perheestä. Haas-tateltavilla oli yhteensä kolme opiskelutulkkia käyttävää lasta ja he olivat iältään 17–22-vuotiaita. Opiskelijat ovat käyttäneet opiskeluissaan tulkkia toisella ja kolmannella asteella. Kaikilla tulkkauksella oli viittomakieli, mutta opiskelijoilla oli kokemusta myös kirjoitustulkkauksesta.

Yhdellä lapsista oli käytössään neljän tulkin tiimi, jossa yksi tulkki oli nimetty vastuutulkiksi, toisella oli yksi vakituinen tulkki ja kolmannella ei ollut tällä het-kellä opiskeluissaan ollenkaan tulkkia, johtuen opiskelupaikkakunnan tulkkipu-lasta. Hän saa opiskeluihinsa tulkin, jos joku muu opiskelija on sairaana tai poissa.

4.2 Yhteistyö ja sen tarpeellisuus

Haastateltava B on ottanut yhteyttä tulkkaukspalvelujen tuottajaan tulkkipulan vuoksi. Haastateltava oli kritisoinut tulkkauksen järjestämistä, koska hänen lap-sellaan ei ollut vakituista opiskelutulkkia. Hän oli ensin ottanut yhteyttä alueen

tulkikeskukseen ja saanut sieltä palveluntuottajan yhteystiedot. Haastateltavat A ja C eivät olleet kokeneet yhteydenpitoa tarpeelliseksi, koska heidän lapsensa ovat jo itsenäisiä ja koska tulkkaukset ovat sujuneet hyvin. Haastatteluissa ilmeni kuitenkin muutamia tilanteita, joissa vanhemmat ottaisivat tulkkiin yhteyttä lasten iästä huolimatta. Haastateltavat ottaisivat tulkkiin yhteyttä, jos tietäisivät lapsen tai tulkin tehneen jotain väärin, esimerkiksi jättäneen ilmoittamatta poissaoloista tai jos tietäisivät heidän välillään olevan jotain ongelmia. Haastateltava C mainitsi myös, että varmistaisi lapsensa ilmoittaneen tulkille erikoistapauksista, esimerkiksi juhlien aikatauluista tai ennakkomateriaalien saamisesta.

Haastateltava B oli ottanut myös eri tulkikeskuksiin yhteyttä, kun hän ei ollut tiennyt jotain käytännön asiaa tulkkaukseen liittyen. Hän mietti onko tulkikeskusten tehtävä vastaila käytännön asioihin liittyviin kysymyksiin, mutta ei ollut tiennyt keneltä muulta asiaa olisi voinut kysyä.

Haastateltava A sanoi haastattelussa, ettei ole tulkin tehtävä olla yhteydessä vanhempiin koulunkäyntiin liittyen. Hänen mielestään tulkin vastuulla on vain tulkkaus ja sen sujuminen, ei niinkään koulun sujuminen ja siitä ilmoittaminen vanhemmille. Hänen lapsellaan oli ollut palautekeskustelu tulkin kanssa lukukauden loppuksi ja hän koki sen riittävänä. Haastateltava A:n vastaus kysymykseen tarvitseeko tulkin ottaa yhteyttä vanhempiin:

En, kyllä minä jotenkin katson, että se ei ole tulkin tehtävä, että se pitää (opiskelijan) tai koulun kanssa saada selvitettyä kouluun liittyvät jutut. Se olisi ainoa, että jos hän ei esimerkiksi poissaoloista tai sellaisista ilmoita tulkeille, että siinä kohtaa minä varmaan ottaisin tulkkiin yhteyttä. Miksei tulkkiin ja (opiskelijaan), että ei minun mielestä koulunkäyntiin liittyvät asiat välttämättä tulkille kuulu. Ei sanota rumasti, ettei kuulu, mutta en halua tulkkia sotkea siihen, että sellaista vastuuta en halua heittää sinne, että se vastuu on opiskelijalla itsellä.

Haastateltava C pitäisi hyvänä pieniä palavereita silloin tällöin vanhempien ja tulkin kesken, esimerkiksi vanhempainiltojen yhteydessä. Tulkki voisi silloin kertoa huomioitaan, jotka voisivat lisätä opiskelujen sujuvuutta tai opiskelumenes- tystä, esimerkiksi sopia joku toinen tulkkaustapa. Haastateltavan mukaan

aikaisemmissa kouluissa on ollut vanhempainillassa mukana lapsen koulunkäyntiavustaja, ja häneltä oli saanut kysellä tulkkaukseenkin liittyviä kysymyksiä.

4.3 Tulkin vaitiolovelvollisuus

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tulkin tulee noudattaa vaitiolovelvollisuutta eikä tulkki saa kertoa opiskelijan asioita vanhemmille. Haastateltava A mainitsi, että ei halua edes kuulla tulkilta lapsensa asioita, vaan ne pitää pystyä selvittämään muilla tavoilla.

Ei, en haluisi. Minä uskon ja luotan, että tulkillakin on se, että jos asiakas on vahingollinen muille tai itselleen niin sitten se varmaan kertoisi, mutta ei muuten varmaan kyllä.

Muutamissa tapauksissa vanhemmat kuitenkin halusivat vaitiolovelvollisuuden rikkomista, esimerkiksi rikoksiin liittyvissä tapauksissa tai jos lapsi on itselleen tai muille vaarallinen. Haastateltava C:

No tietenkin, jos tuota niin suojellakseen jotakin henkilöä suurelta rikokselta tai .. omaisuutta tai .. tietenkin on tällaisia.. ... sanoisinko tuota niin, jos saa tietää vakavammasta rikoksesta tai sen suunnittelusta tai.. minun mielestä silloin . Tai jos ollaan oikein lennokkaita, niin (naurua) terroriteko, jos saa tietää, että suunnittelee, niin minun mielestä silloin kuuluu toimia yhteistyössä viranomaisten kanssa. Kyllähän kuitenkin henkilökohtaiset lääkärikäynnit, niin niistä pitää suu supussa (naurahtaa).

Haastateltavat korostivat, että vaitiolovelvollisuuden rikkomista täytyy miettiä tarkasti. Asiakkaan luottamusta on vaikea saada takaisin, jos se rikotaan liian kevyin perustein. Haastateltavat myös miettivät, että eivät usko lastensa tekevän sellaista, josta tulkin pitäisi kertoa vanhemmille. Haastateltava C mietti vaitiolovelvollisuuden rikkomista opiskelun edistämiseksi, esimerkiksi tulkkaustavan muuttamisessa. Silloin tulkki voisi kysyä opiskelijalta, voiko hän keskustella asiasta vanhempien kanssa.

4.4 Tulkkauksen järjestämismuodot

Haastateltavat pitivät hyvänä järjestämismuotona tulkkaustiimiä, jossa opiskelijalla kiertäisi 2-4 tulkkia. Haastateltava B arveli, että hänen lapsensa olisi tyytyväinen yhteenkin, jolloin hän oppisi tuntemaan tulkin ja hänen käsialansa hyvin.

Haastateltava C:

Sehän se paras olisi, että olisi sellainen vaihteleva ja siitä voisi valita kenen kanssa haluaisi opiskella. Sehän se varmaan olisi paras vaihtoehto. Kyllähän se hyvä on, että on monta tulkkia, että (opiskelija) saa käsitystä eri tulkkien viittomisesta ja varmaan sanavarasto ja tällainen esiintymiskokemus karttuu enemmän, kun on useampi tulkki. Säilyy itsellä kielellinen taso laajempaan.

Kaksi opiskelijaa oli itse järjestänyt tulkkauksen nykyisiin opiskeluihinsa, yksi oli tehnyt tulkkihakemuksen vanhempiansa kanssa. Aiemmin opiskelijat olivat olleet viittomakielisissä kouluissa, joissa oppilaitos oli hoitanut tulkkauksen järjestämisen.

Yhdellä opiskelijoista oli mahdollisuus vaikuttaa tulkin valintaan ja haastateltava A oli tyytyväinen vaikuttamisen mahdollisuuteen. Opiskelija oli saanut haluamansa tutun tulkin vastuutulkikseen ja lisäksi hänellä oli tulkkitiimi. Opiskelija oli halunnut tietyn tulkin, koska tunsi hänet jo ennen opiskelua, tulkilla oli hyvä ammattitaito ja kokemusta alalta. Kunta oli myös suostunut toivottuun tulkkiin ja tulkkaus oli järjestynyt hyvin. Myös haastateltava A on tavannut tulkin useasti.

Muut haastateltavat toivoivat, että opiskelijalla olisi mahdollisuus valita opiskelualalleen sopiva tulkki. Eräs opiskelija oli joutunut vaihtamaan opiskelutulkkia, koska hän ei ollut osannut koulutusalan sanastoa.

Vanhemmat eivät olleet tehneet tulkkien kanssa yhteisiä sääntöjä, koska opiskelijat ovat jo sen ikäisiä, että toimivat itsenäisesti. He kuitenkin kokivat, että jos lapset olisivat nuorempia, olisi hyvä sopia sääntöjä, esimerkiksi sairastumisten ilmoittamisista tai poissaolojen ilmoittamisesta. Haastateltavat A ja B tiesivät lastensa tehneen suullisia sopimuksia tulkin kanssa aikatauluista ja poissaolojen ilmoittamisesta. Haastateltava C arveli, ettei hänen lapsensa ole sopinut

yhteisiä sääntöjä tulkkien kanssa, koska hänellä ei ole vakituista tulkkia vaan tulkit vaihtelevat usein.

4.5 Tulkkipalveluiden siirtyminen kunnilta valtiolle

Haastateltavat olivat miettineet 2010 syksyä ja tulkkauspalvelujen järjestämistä vastuun siirtymistä kunnilta valtiolle. Vanhemmat, joiden lapsella ei ollut tulkkia, toivoivat tulkkitalanteen parantuvan. Heitä mietitytti kilpailutuksen vaikutus tulkkien palkkaukseen ja sitä myötä alalla pysymiseen. Vanhemmat toivoivat, ettei kukaan lähde polkemaan hintoja, jolloin tulkkien palkat saattaisivat laskea.

He toivoivat myös, että Kela ei laadi liian tiukkoja raameja alueiden suhteen. Jos joku viittomakielinen muuttaa toiseen kaupunkiin, sinne olisi mahdollisuus palkata lisää työvoimaa ilman liiallista paperityötä. Vanhemmat toivoivat myös epätasa-arvon poistumista tulkkauspäätöksistä ja tulkaustuntimäärien nostoa. Haastateltava B:

Nyt on ollut aika hankala, kun kunnat on itse päättänyt, niin se ei ole ollut tasavertaista kaikille, niin se ainakin. Ja nyt, kun se menee Kelalle, jonka valtio kustantaa, niin sitä pitäisi olla reserviä tulkeissa, mutta heillekin pitää se palkka suoda.. Ei jää sen takia kuuro saamatta tulkkia, että Kela katsoo, ettei riitä rahat eikä tunnit. Että se ei voi olla 50-50, että juuri sen verran on tulkkeja kuin on tulkaustunteja, kun ne katsoo mitä jollain alueella tarvitsee. Että ei sitä voi arvioida niin tarkasti.

Haastateltavista B kritisoi epätasa-arvoisia tulkkauspäätöksiä; jollain opiskelijalla saattaa olla paritulkauspäätös ja toisella opiskelijalla ei ole ollenkaan tulkkia. Hän myös mietti johtuuko epätasa-arvo alueista, saako ulkopaikkakuntalainen huonommin tulkkipäätöstä kuin paikkakunnalla jo aiemmin asunut. Tulevaisuus jännittää vanhempia tulkkauspäätösten siirtymisenkin suhteen. Koulut alkavat monilla jo elokuussa, joten tulkkauspäätösten hakeminen mietitytti haastateltavia.

4.6 Kokemuksia opiskelutulkkauksesta

Opiskelijat ovat kertoneet jonkin verran tulkkauksesta kotona. Opiskelija, jolla ei ole tulkkia, harmittelee huonoa tulkkitilannetta ja on miettinyt opiskelupaikkakunnan vaihtoa tulkkipulan takia. Opiskelija on saanut tulkin satunnaisesti, kun joku muu opiskelija on ollut poissa ja silloin hän on ollut tyytyväinen tulkkauksen laatuun. Eniten hän kertoo tulkkipulasta ja sen vaikutuksesta opiskeluihin. Aiemmassa koulussa hän oli kritisoinut myös tulkkauksen puutetta huonosti viittovien opettajien tunneilla. Opettajat olivat puhuneet ja viittoneet samaan aikaan, jolloin osa puheesta oli saattanut jäädä viittomatta. Joskus tämän hetkisissä opiskeluissa tärkeitä päivämääriä ei anneta paperilla, ja koska hänellä ei ole tulkkia, tieto jää saamatta.

Toinen opiskelija oli kertonut haluavansa vaihtaa tulkkia, kun tulkki ei ollut osannut alan ammattisanastoa ja tulkkauksen laatu oli ollut heikkoa. Nykyiseen tulkkiin hän on tyytyväinen ja on kertonut siitä vanhemmilleen. Nuori oli itse toivonut ja järjestänyt tulkin vaihtamisen, vanhemmat eivät olleet osallisina tilanteessa.

Kolmas opiskelija kertoo tulkkauksesta kotona vain vähän. Hän on kertonut esimerkiksi, jos tunneilla on ollut sijaisia. Hän on puhunut myös tulevaisuudesta. Hänen vastuutulkkinsa saattaa jäädä tulkkitiimistä pois ja opiskelija on kertonut millaisen tulkin hän haluaisi. Hän on myös kertonut millainen tulkki on hyvä ja maininnut, ettei ole aina voinut luottaa sijaisen tulkkaukseen. Opiskelija on joutunut joskus tarkastamaan tulkkausta huulilta lukemalla, koska tulkkaus on vaikuttanut epävarmalta. Haastateltava A:

Jos tämä nimetty tulkki lähtisi pois, että kun hän ei tykkää sellasesta tulkista joka on ihan ilmeeton. Että kädet vaan tällä tavalla (sylissä) istuu, ja hän ei tykkää sellaisesta. Tämä on ainoa, minkä hän on kertonut.. Ja sitten joku on sillä tavalla, ettei ole hyvä tulkki, ne on ollut jotain sijaisina käyneitä, että selkeesti puuttuu joku juttu mikä ei (opiskelijaa) miellytä. --- Hän sen verran lukee huulilta, että hänen piti tarkistaa, että tulee oikeat sanat. En tiedä kuin paljon hän katto, mutta näin hän sitten kertoi.

Haastateltavista B toivoo lisää opiskelupaikkoja viittomakielen koulutusohjelmaan. Hän pohti kuinka tulkkien määrää voisi lisätä, jotta kaikki tulkkausta tarvitsevat saavat tulkin. Tällä hetkellä kaikkien oikeudet koulutuksen saamisen suhteen eivät toteudu, koska tulkkeja ei ole riittävästi. Jos opiskelupaikkoja ei voi lisätä, koulutuksen valintakokeita tulisi haastateltavan mukaan muuttaa paremmiksi, jotta mahdollisimman moni tekisi tulkin töitä valmistuttuaan. Haastateltava C ei osannut esittää mitään toiveita opiskelutulkille, hän näki tulkkikoulutuksen olevan riittävä ja antavan tulkille hyvän ammattitaidon.

Haastateltava B ehdotti, että tulkkikoulutuksessa voisi mainostaa enemmän paikkakuntia, joissa on tulkkipulaa. Tällaisilla paikkakunnilla on helppo työllistyä ja tulkkia tarvitsevat saavat parempaa palvelua. Haastateltava C mainitsi, että viittomakielisen lapsen vanhempienkin kannattaa miettiä minne paikkakunnalle lapsi on menossa opiskelemaan. Jos opiskeluun ei saa tulkkia, on vaikea pysyä koulutuksessa mukana. Ilman tulkkia opiskelupaikka saattaa mennä hukkaan. Myös oppilaitoksen suhtautuminen kuuroon vaikuttaa opiskelujen sujumiseen. Koulun pitää ottaa tulkkauksen olosuhteita huomioon, esimerkiksi valaistuksen pitää olla riittävä tulkkaukselle ja tulkin pitää saada riittävät ennakkomateriaalit. Haastateltavat nostivat esille myös joustavuuden; niin oppilaan, tulkin kuin opettajanakin pitää joustaa, jolloin opiskelusta tulee sujuvaa ja menestyksekkästä. Haastatteluissa kannustettiin ottamaan uuteen opiskelupaikkaan tuttu tulkki. Tuttu tulkki tuo turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta uudessa ja jännittävässä opiskelumailmassa.

5 TULOSTEN TARKASTELUA JA POHDINTA

Teemahaastattelujen avulla sain vastaukset esittämiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen perusteella yhteistyö on vähäistä, varsinkin kun kyseessä ovat jo lähes aikuiset lapset. Jos olisin saanut haastateltaviksi alemmalla kouluasteella olevia lapsia, olisi yhteistyön määrä voinut olla suurempi. Haastateltava C toivoi lisää yhteistyötä ja enemmän tulkin aloitteellisuutta, jos tulkki huomaa jonkun parantamista vaativan asian opiskelussa. Tulkin pitää kuitenkin harkita tarkkaan

milloin esittää ehdotuksia vanhemmille. Ehdotusten tulisi liittyä kielellisiin seikoihin, esimerkiksi tulkkaustapojen muuttamiseen. Haastateltava A taas ei halua lisätä tulkin vastuuta tulkkauksen ulkopuolella, vaan pitää opiskeluun liittyvät asiat oppilaitoksen ja vanhempien välisenä. Haastattelut ja vanhempien erilaiset vastaukset osoittavat, että sopiva yhteistyön määrä pitää etsiä jokaisen perheen kanssa erikseen. Määrään vaikuttaa myös lapsen ikä; haastateltavat korostivat, etteivät tarvitse enää niin paljon tietoa koulun sujumisesta, koska lapset ovat jo itsenäisempiä kuin alemmilla koulutusasteilla. Myös hyvät numerot kertovat koulun sujuvan hyvin.

Kaikki haastateltavat pitivät tulkin vaitiolovelvollisuutta tärkeänä. He eivät kaivanneet tulkilta tietoja lastensa koulun sujumisesta, mutta eivät olleet täysin varmoja saako tulkki vedota vaitiolovelvollisuuteensa ja olla kertomatta alaikäisen opiskelijan asioita vanhemmille. Epävarmuus kertoo, että vaitiolovelvollisuuden noudattaminen ei ole vanhempien mielestä yksiselitteistä vaan riippuu tilanteesta, jossa velvollisuudesta pitäisi joustaa. Vanhemmat ajattelivat kuten kaikki muutkin lapsistaan, he eivät usko lapsiensa tekevän sellaista, josta tulkin pitäisi kertoa. Mielestäni varsinkin nuorten lasten kanssa vanhempien ja tulkin tulee keskustella vaitiolovelvollisuudesta. Vanhemmat saattavat olla epätietoisia, voiko tulkki joustaa velvollisuudesta ja pelätä hänen salaavan tietoa.

Edellytyksenä hyvälle opiskelutulkkaukselle pidettiin tulkkauksen luotettavuutta, alan erikoissanojen osaamista ja kokemusta. Nuoret olivat kertoneet vanhemmilleen sijaisista, joiden tulkkauksiin eivät olleet voineet luottaa. Opiskelijat olivat joutuneet tarkistamaan huulilta lukemalla tulkkausta, mikä oli häirinnyt opiskelua. Haastatteluissa tuli ilmi myös, että nuoret halusivat itselleen eläväisen tulkin, joka ei vain istu ja tulkkaa monotonisella tyylillä. Tulkin persoona saa näkyä ja tulkkauksen tulee olla elävää, mutta silti tarkkaa ja huolellista. Tulkki saattaa sopeutua paremmin nuorten koulumaailmaan, jos antaa persoonansa näkyä. Tulkin rooli oli selvä sekä vanhemmille että nuorille. He eivät odota tulkin opettavan lapselle viittomia tai suomenkieltä, ainoastaan sopivan yhteiset viittomat erityissanastolle. Myöskään avustamista ei pidetä tulkin tehtävänä.

Hyvänä opiskelutulkkauksen järjestämismuotona pidettiin tiimityöskentelyä. Sopivana tulkkien määränä ajateltiin 2-4 tulkkia opiskelijaa kohden. Vanhemmat eivät ajatelleet opiskelijoiden häiriintyvän vaihtuvista tulkeista vaan näkivät sen voimavarana. Opiskelijat tottuvat vaihtelun myötä moneen erilaiseen viittomis- ja tulkkaustyyliin. Tulkkien vaihtelu antaa myös tulkeille mahdollisuuden hengähtää pitkistäkin opiskelupäivistä, jolloin he eivät väsy tulkkaamaan yhdellä koulutusosalalla ja vain samalle asiakkaalle.

Suurimpana epäkohtana opiskelutulkkauksessa nähtiin tulkin puuttuminen. Vanhemmat olivat huolissaan lapsensa opiskelusta ja hänen oikeuksiensa toteutumattomuudesta. Vanhemmat olivat selvästi miettineet ratkaisuja tulkkipuolaan. Suurimmat toiveet esitettiin tulevalle palvelumuutokselle kunnilta valtiolle sekä tulkikoulutukselle. Haastateltavat B ja C pohtivat alueiden välisen epätasa-arvon poistumista tulkkipalvelun valtiollistamisen myötä. Haastateltavat kritisoivat myös paritulkkauspäätöksiä, jos joku samalla alueella jää kokonaan ilman tulkkia. Tulkikoulutukselta toivottiin lisää opiskelupaikkoja, jolloin tulkkeja valmistuisi enemmän. Monet opiskelijat lopettavat tulkikoulutuksen kesken, joten opiskelupaikkoja lisäämällä tämä hävikki korvattaisiin. Haastateltavat uskoivat kaikille riittävän töitä vaikka koulutuspaikkoja tulisi lisää.

Lähetin haastattelupyynnön 15 tulkikeskukseen eri puolille Suomea sekä Kuvallisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n pääorganisaatiolle ja liiton paikallisyhdistyksiin. Lisäksi opinnäytetyötäni mainostettiin internetissä Facebookissa, KLV:n Nappi-lehdessä sekä KLV:n Pohjois-Suomen alueen jäsenkirjeessä. Kaksi haastateltavaa sain tulkikeskuksiin menneen tiedotteen ja Facebookin mainostuksen avulla. Toisessa haastattelussa ilmeni, että perheen isä on myös halukas haastatteluun, jonka jälkeen otin yhteyttä häneen ja sovimme haastattelupäivän. Olisi mielenkiintoista tietää, miksi nuorempien lasten vanhemmat eivät halunneet osallistua haastatteluun. Jokainen haastatteluun ilmoittautunut mainitsi, ettei tiedä tulkkauksesta paljon mitään ja hänellä ei ole paljon kerrottavaa. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että jokaisella on hyviä huomiota ja mielipiteitä opiskelutulkkauksesta. Voi olla, että vanhemmat eivät koe olevansa osallisena opiskelutulkkauksessa, jolloin haastatteluun ilmoittautuminen tuntui turhalta.

Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu toimi hyvin ja sain vastauksia esittämiini kysymyksiin. Haastattelukysymysten hahmottelut olivat onnistuneita, jouduin muuttamaan vain muutamaa kysymystä paremmin lasten ikään ja koulutusasteeseen sopivaksi. Haastateltavien lasten iät olisivat voineet olla laajemmalla skaalalla, jolloin tutkimus olisi kuvannut paremmin koko opiskelutulkkauskirjoa. Nyt tutkimus painottui ylemmille koulutusasteille. Aineisto oli myös niukka, koska haastateltavia vanhempia oli vain kolme kahdesta eri perheestä. Tutkielmani tulokset eivät ole yleistettävissä niukan aineiston takia. Suurempi aineisto olisi voinut tuoda esille lisää yhteneviä mielipiteitä tai enemmän eroavaisuuksia. Jos haastateltavia olisi ollut enemmän ja heidän lapsensa olisivat opiskelleet useammalla koulutusasteella, tutkielman tuloksia olisivat voineet erota saamiani tuloksia enemmän. Tutkielman tuloksista ilmenee, että kaikki haastateltavat olivat lähes kaikesta melkein samaa mieltä. Pienten lasten vanhempien vastaukset olisivat saattaneet olla täysin erilaisia. Esimerkiksi peruskoulussa tulkin rooli on auttavampi kuin ylemmillä koulutusasteilla.

Työstä hyötyvät opiskelutulokkausta tekevät tulkit ja tulkkia käyttävien lasten vanhemmat. Aihetta on aiemmin sivuttu vain muutamilla lauseilla eri tutkimuksissa, joten keräämäni tieto on uutta. Opinnäytetyöni tuloksia lisätään Opiskelutulkki.fi-sivustolle, jonne kaikilla on mahdollisuus päästä etsimään tietoa opiskelutulkkauksesta.

Koska keräämäni aineisto on pieneltä ikäjakaumalta, jatkotyönä voisi tutkia perusasteella tulokkaavien opiskelutulkkien ja vanhempien yhteistyötä. Jatkotutkimuksena voisi myös selvittää yhteistyön merkitystä opiskelutulkkien näkökulmasta. Jatkotutkielmat toisivat laajemman näkökulman tulkkien ja vanhempien yhteistyöhön.

LÄHTEET

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380.

Frishberg, Nancy 1990. Interpreting: An Introduction. Revised Edition. USA: RID Publications.

Hirsjärvi, Sirkka 2008. Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat, 119-162. Teoksessa Sirkka Hirsjärvi & Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.) Tutki ja kirjoita (13.-14. painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko 2001. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Humphrey, Janice H. & Alcorn, Bob J. 2001. So You Want To Be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting (4. painos). Seattle, Washington: H & H Publishing Company.

Huusko, Outi 2003. Arki toimii- opiskelutulkkaus viittomakielialan osuuskunta Viassa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen opinnäytetyö.

Keltanen, Outi-Maria 1998. Opiskelutulkin työ ja työtyytyväisyys. Erityispedagogiikan laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma.

Seal, Brenda Chafin 1998. Best practices in educational interpreting. Needham Heights, USA: A Viacom Company.

Suomen viittomakielen tulkit ry 2010. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 23.4.2010. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto/>

Thurén, Virpi 2010. Opiskelutulkkaustilastot syksyltä 2009. Email heidi.ruuskanen@humak.edu 29.3.2010.

Winston, Elizabeth A. 2004. Educational Interpreting – How it can succeed. USA: Gallaudet University.

LIITTEET

Liite 1

VIITTOMAKIELENTULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ

Tämä ammattisäännöstö sitoo kaikkia niitä tulkkeja, jotka on merkitty yllä mainittujen järjestöjen pitämään tulkkirekisteriin. Tämä ammattisäännöstö on hyväksytty tulkkitoiminnan yhteistyöryhmän kokouksessa lokakuun 3. päivänä 1996 ja se on päivitetty 20.9.1999.

AMMATTIETIIKKA

Tulkki noudattaa ehdotonta vaitiolovelvollisuutta.

Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.

Tulkki ottaa vastaan toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi.

Tulkki kunnioittaa ja tukee asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.

Tulkki osoittaa solidaarisuutta ammattikuntaansa kohtaan.

Tulkki valmistautuu ajoissa ja huolellisesti tehtäväänsä.

Tulkki käyttäytyy toimeksiannon yhteydessä moitteettomasti.

Tulkki on puolueeton eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työnsä laatuun.

Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Jos tulkki toimii sellaisessa asiakastyössä, jossa asiakkaat ovat myös tulkkipalvelun käyttäjiä, hän toimii niin että ammattiroolit eivät sekoitu.

AMMATTISÄÄNNÖSTÖN RIKKOMINEN

Mikäli tulkin todetaan toimineen tämän ammattisäännösten vastaisesti, ryhtyy tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä tulkkirekisterin säännöissä määrättyihin toimenpiteisiin.

TYÖOLOSUHTEET

Tulkkauksen laadun takaamiseksi tulkki varmistaa, että

Kuuluvuus ja näkyvyys riittävät.

Työolot ovat ergonomisesti tyydyttävät.

Tulkkaukselle annetaan riittävästi taukoja.

Tulkki tekee etukäteen suullisen tai kirjallisen työsopimuksen tilaajan kanssa sekä tarvittaessa sopii palkasta ja korvauksista työnantajan/palkanmaksajan kanssa.

Tulkki selvittää etukäteen työajan pituuden.

Tulkin aktiivinen tulkkausaika on enintään kuusi tuntia päivässä.

Tulkkauksesta aterioiden aikana, tauoilla ja varsinaisen tilaisuuden ulko-puolella sovitaan etukäteen.

Samanaikaistulkkauksessa yli kahden tunnin toimeksiannossa tarvitaan kaksi tulkkia.

Liite 2

HAASTATTELUPYYNTÖ

Hei!

Olen viittomakielen tulkkiohjelmaa Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni opiskelutulkkauksesta vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyöni on osa opiskelutulkkauksen kehittämishanketta, jonka tavoitteena on kehittää ja kartoittaa opiskelutulkkauksia.

Haluan haastatella opiskelutulkkeja käyttävien/käyttäneiden lasten vanhempia ja kuulla heidän kokemuksiaan ja mielipiteitään opiskelutulkkauksesta. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää vanhempien käsityksiä mm. tulkkauksen järjestämisestä ja yhteistyöstä tulkin kanssa.

Kaikki haastattelumateriaalit käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja nimettömästi.

Jos olet kiinnostunut haastattelusta, otathan minuun yhteyttä sähköpostitse. Haastattelu suoritetaan alkuvuodesta 2010.

Terveisin

Heidi Ruuskanen

heidi.ruuskanen@humak.edu

Liite 3

- HAASTATTELURUNKO

- Taustatiedot (ikä, koulutusaste, opiskelukieli)
- Kuulon aste ja identiteetti
- Kauanko lapsi on käyttänyt opiskeluissa tulkkia?
- Kuinka päätyi tulkattuun opetukseen vrt. viittomakielinen opetus
- Tulkkauksen järjestäminen, kuka järjesti?
- Oliko mahdollisuus vaikuttaa tulkin valintaan, hyödyt. Olisiko halunnut vaikuttaa?
- Sopiko vanhemmat tulkkauksesta tulkin kanssa?
- Onko yhteisiä sääntöjä tulkin kanssa? Onko lapsi sopinut? Olisiko pitänyt, hyödyt.
- Puhuuko lapsi tulkista/tulkkauksesta kotona?
- Onko tulkin kanssa pidetty yhteyttä opiskeluun/tulkkaukseen liittyen?
- Koetko yhteydenpitoa tärkeänä, haluaisitko pitää yhteyttä?
- Yhteydenoton/kannanoton helppous
- Vanhempainillat, onko tulkki mukana?
- Palautekeskustelut, esim. tiimin vetäjän/esimiehen kanssa
- Millaisissa tilanteissa ottaisit yhteyttä tulkkiin?
- Vaitiolovelvollisuus, pitäisikö kertoa opiskelusta/lapsesta?
- Pitääkö tulkin opettaa viittomia/suomea hyppytyunneilla?
- Mitä ajattelet kokonaisuutena tulkkauksen toteutuksesta käytännössä?
- Tulevaisuuden näkymät, tulkkipalvelut Kelalle
- Kokemuksia, muuta?